

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců Mgr. Jany Brothánkové a JUDr. Tomáše Langáška v právní věci žalobce: **Ing. P. N.,** zastoupen JUDr. Daliborem Vančurou, advokátem, se sídlem Palackého tř. 115/27, Nymburk, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 2. 2015, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2017, č. j. 43 Ad 18/2015 - 77,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Včas podanou kasační stížností se žalobce domáhá zrušení rozsudku Krajského soudu v Praze (dále jen „krajský soud“) ze dne 13. 2. 2017, č. j. 43 Ad 18/2015 - 77 (dále „napadený rozsudek“), jímž krajský soud zamítl žalobu proti rozhodnutí žalované ze dne 3. 2. 2015, č. j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“).

[2] **Napadeným rozhodnutím** žalovaná zamítla námitky a potvrdila rozhodnutí ze dne 24. 9. 2014, kterým byla zamítnuta žádost žalobce o zvýšení starobního důchodu pro

nesplnění podmínek ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“). Za předmět posouzení označila to, zda byl žalobce účasten důchodového pojištění v roce 2004 jako osoba vykonávající samostatnou výdělečnou činnost. Uvedla, že od 1. 1. 2004 došlo k novelizaci zákona o důchodovém pojištění, která samostatnou výdělečnou činnost rozdělila na hlavní a vedlejší. Za hlavní činnost se přitom považovala v období, kdy tato samostatná výdělečná činnost nesplňovala podmínky vedlejší činnosti. Vyslovila názor, že podle ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění se jednalo o vedlejší činnost, pokud osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce vykonávala zaměstnání a příjem z tohoto zaměstnání v tomto kalendářním roce činil alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou, která platila k 1. 1. kalendářního roku, za který se posuzovala účast osoby samostatně výdělečně činné na pojištění. Jestliže tedy žalobce byl v roce 2004 zaměstnán a jeho příjem přesáhl dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou, která platila k 1. 1. 2004, bez ohledu na to, zda jeho zaměstnání trvalo po celou dobu výkonu samostatné výdělečné činnosti, posuzuje se tato jeho samostatná výdělečná činnost na základě uvedené skutečnosti v celém daném kalendářním roce jako vedlejší samostatná výdělečná činnost. Vedlejší samostatná výdělečná činnost přitom zakládala účast na důchodovém pojištění pouze v případě splnění podmínek dle ustanovení § 10 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění v podobě dosažení příjmu ve výši rozhodné částky, anebo pokud se přihlásila k důchodovému pojištění. Žalovaná ověřila, že žalobce byl v době od 1. 1. 2004 do 18. 2. 2004 zaměstnán u společnosti Temac a.s., přičemž se za tuto dobu vydělal vyšší částku než dvanáctinásobek tehdejší minimální mzdy, tudíž jeho samostatně výdělečná činnost, ve které pokračoval i po skončení uvedeného zaměstnání, musí být považována za vedlejší. Žalovaná dále ověřila, že žalobce při výkonu samostatně výdělečné činnosti nedosáhl rozhodného příjmu. Účast žalobce na důchodovém pojištění mohla za takové situace založit pouze jeho přihláška, kterou však nepodal. Žalobce nebyl účasten důchodového pojištění ani v letech 1997 až 2003, neboť výše jeho příjmů po odpočtu výdajů nedosahovala částku, jež by založila jeho účast na důchodovém pojištění podle právní úpravy platné a účinné do 31. 12. 2003, přičemž žalobce rovněž nepodal přihlášku k účasti na tomto pojištění. Ohledně vrácení platby ve výši 2121 Kč, která podle žalobce představuje přeplatek na nemocenském pojištění, žalovaná uvedla, že žalobci byla vracena poté, co jím byla na účet žalované dne 11. 9. 2004 zaslána omylem.

[3] Žalobce podal proti napadenému rozhodnutí ke krajskému soudu **žalobu** ze dne 16. 3. 2015, v níž podrobně popsal průběh všech správních řízeních vedených v dané věci, a poukázal i na dřívější navazující soudní řízení. Trval na tom, že byl přihlášen k účasti na pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná od roku 1996, neměl proto povinnost se znovu přihlašovat. Měl za to, že se žalovaná nedostatečně vypořádala se všemi uplatněnými námitkami. Nezabývala se totiž tím, že jeho vyměřovací základ byl od 1. 1. 2004 do 18. 2. 2004 vyšší, než za další celé roky, a tím mu nevznikla povinnost platit pojistné, přičemž žádný předpis neukládal žalobci se přihlásit k pojištění. Nesouhlasil rovněž s argumentací žalované, že se právní úprava od 1. 1. 2004 podstatně změnila, přičemž za stěžejní byla žalovanou určena výše jeho výdělku v zaměstnání. Je totiž zjevné, že pokud by nedosáhl takové výše příjmu, tak by mu žalovaná podle jeho názoru celý rok uznala jako hlavní výklon samostatné výdělečné činnosti. Žalovaná přitom podle žalobce

přehlédla ostatní ustanovení zákona o důchodovém pojištění. Zdůraznil, že za rok 2004 měl pojistné zaplaceno v plné výši za celý rok ze svého zaměstnání, které skončilo, tudíž samostatná výdělečná činnost nemohla být považována za vedlejší. Již v přehledu za rok 2004 vyjadřoval svou vůli v tom směru, že chce být pojištěn za celý rok 2004. Setrval dále na argumentaci, že mu žádný předpis neukládal znovu se dobrovolně přihlásit. Jestliže měl zaplaceno pojištění za celý rok, a proto by se jeho samostatná výdělečná činnost považovala za vedlejší, potom by se měl započítat celý rok do doby účasti na pojištění pro výpočet starobního důchodu. O tom, že byl v této době účasten pojištění, svědčí i skutečnost, že mu žalovaná vrátila v rozhodném období přeplatek.

[4] Krajský soud se ve spojení s nyní napadeným rozsudkem danou věcí zabýval již podruhé, a to poté, co v rozsudku ze dne 30. 6. 2014, č. j. 42 Ad 26/2013 - 64, předchozí rozhodnutí žalované zrušil, a zavázal ji závazným právním názorem, aby se v novém řízení vypořádala s námitkou žalobce, že jeho vyměřovací základ byl v období od 1. 1. 2004 do 18. 2. 2004 vyšší než za další celé roky. V odůvodnění nyní napadeného rozsudku krajský soud nejprve podrobně zrekapituloval průběh správního řízení a obsah správního spisu. Za podstatu sporu označil to, zda byl žalobce od 19. 2. 2004 do 31. 12. 2004 účasten důchodového pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná s ohledem na to, že byl do 18. 2. 2004 zaměstnán u společnosti Temac a.s., přičemž za to mu byl zúčtován příjem ve výši 242.171 Kč. Soud vyložil, že od 1. 1. 2004 právní úprava rozlišovala mezi hlavní a vedlejší samostatnou výdělečnou činností. Podpůrně přitom platí, že hlavní samostatně výdělečná činnost zakládá účast na důchodovém pojištění bez dalšího přímo ze zákona, a to až do okamžiku, než OSVČ kvalifikovaným způsobem oznámí skutečnosti a údaje způsobilé posoudit samostatnou výdělečnou činnost jako činnost vedlejší. U vedlejší činnosti je pro závěr, že zakládá účast na důchodovém pojištění, stěžejní výše příjmů překračující rozhodnou částku nebo dobrovolné přihlášení k tomuto pojištění. Žalobce v přehledu o příjmech a výdajích za rok 2004 prokázal, že byl zaměstnán, přičemž dosáhl vyměřovacího základu ve výši nejméně 80.400 Kč (dvanáctinásobek minimální mzdy platné k 1. 1. 2004), čímž deklaroval naplnění podmínek pro uznání samostatné výdělečné činnosti jako vedlejší, kterou vykonával po celý rok. K souběhu mezi samostatnou výdělečnou činností a zaměstnáním tak došlo pouze po určitou část kalendářního roku, převažující část roku žalobce vykonával jen samostatnou výdělečnou činnost. Na daný případ nedopadá ustanovení § 9 odst. 7 zákona o důchodovém pojištění, neboť se netýká souběhu se zaměstnáním. Za stěžejní naopak soud s ohledem na znění zákona určil výši výdělku žalobce v jeho zaměstnání. Samostatná výdělečná činnost je činností vedlejší ve vztahu k celému kalendářnímu roku, ačkoliv souběh trval pouze po část kalendářního roku. Tento závěr ostatně odpovídá i důvodové zprávě k příslušné novele zákona o důchodovém pojištění. Žalobce přitom nebyl automaticky vyloučen z důchodového pojištění, neboť se k němu mohl přihlásit dle ustanovení § 10 odst. 4 téhož zákona, když nedosáhl tzv. rozhodné částky. Osoby, které vykonávaly vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a nedosáhly rozhodné částky dle ustanovení § 10 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, se tak mohly na základě svého rozhodnutí k pojištění přihlásit, přičemž zákon je nenutil k povinné účasti. Neúčast na pojištění je tedy za dané situace důsledkem volby vždy té které osoby. Pokud se žalobce dovolával toho, že pojistné z titulu svého zaměstnání zaplatil na celý rok, soud uvedl, že pouze z důvodu, že dosáhl vysokého vyměřovacího základu, nemůže být důchodově pojištěn po celý rok. Otázka vzniku účasti na důchodovém pojištění je přitom odlišná od povinnosti hradit pojistné. To, zda byl

žalobce účasten na důchodovém pojištění v roce 2004, je přitom nezávislé na tom, jakých vyměřovacích základů dosáhl v následujících letech. Na věci nic nemění ani to, že se stěžovatel přihlásil k účasti v roce 1996; podle předchozí právní úpravy totiž svou přihlášku měl s ohledem na jím dosahované příjmy obnovovat každý rok. Nadto bylo nutné rozlišovat mezi oznámením o zahájení samostatné výdělečné činnosti a přihláškou k účasti na důchodovém pojištění. Žalobce se tedy v roce 1996 nemohl přihlásit k účasti na důchodovém pojištění v roce 2004. Soud přitom s ohledem na obsah spisu dovodil, že žalobce přihlášku k důchodovému pojištění v roce 2004 nepodal. Zaslání ojedinělé platby není přihláškou k účasti, neboť ta se činí na předepsaném formuláři. Ostatně sám žalobce tuto platbu označil následně za omyl. Výše vyměřovacího základu dosažená z výkonu zaměstnání po určitou část kalendářního roku žalobci nebránila v tom, aby se přihlásil k účasti na důchodovém pojištění z jiného titulu. Soud dále uvedl, že se žalovaná řídila předchozím závazným právním názorem soudu (z předchozí fáze řízení v téže věci), neboť se námitkami žalobce řádně zabývala.

II. Kasační stížnost a vyjádření

[5] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal proti napadenému rozsudku kasační stížnost podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Setrval na stanovisku, že byl přihlášen k důchodovému pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná od 1. 1. 1996, a to bez přerušení či pozastavení činnosti; počátkem roku 2004 měl souběh se zaměstnáním. Pouze v době tohoto souběhu se podle jeho názoru jednalo o vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Po zbytek roku se však v souladu s ustanovením § 10 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění jednalo o hlavní samostatnou výdělečnou činnost. Měl však za to, že z této doby nemusel platit pojistné, protože jeho příjem z vykonávaného zaměstnání přesáhl dvanáctinásobek minimální mzdy. Soud podle názoru stěžovatele nesprávně posoudil právní otázku přeměny vedlejší samostatné výdělečné činnosti na hlavní samostatnou výdělečnou činnost v průběhu kalendářního roku podle ustanovení § 9 a 10 zákona o důchodovém pojištění. Soud svůj názor podle stěžovatele nedostatečně odůvodnil, když vyšel z důvodové zprávy k zákonu č. 425/2003 Sb. Ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění není možné vykládat izolovaně, ale v souladu s ustanovením § 10 odst. 5 a 6 téhož předpisu. Zákon totiž pamatuje na to, že v průběhu kalendářního roku dochází k přechodu mezi hlavní a vedlejší samostatně výdělečnou činností. Pojmově je podle stěžovatele vyloučeno, aby samostatná výdělečná činnost byla vedlejší činností, jestliže neexistuje žádná hlavní činnost. Žádné ze soudem citovaných ustanovení neupravuje situaci, kdy v průběhu roku dojde ke změně vedlejší samostatně výdělečné činnosti na hlavní a kdy příjem ze skončeného pracovního poměru přesáhl dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou. Nesouhlasil rovněž se závěrem soudu, že by předmětná činnost byla považována za hlavní, pokud by se přihlásil k důchodovému pojištění v přehledu za rok 2004. Zdůraznil, že jestliže bylo znění zákona nejasné, nelze to klást k tíži adresáta předpisu. Stěžovateli rovněž nelze vyčítat, že přehled o příjmech a výdajích za rok 2004 vyplnil nesprávně.

[6] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 10. 4. 2017 uvedla, že se plně ztotožňuje se závěry krajského soudu, které považovala za správné. Ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění považovala za jasné, nepřipouštějící jiný výklad. Stěžovatel měl za dané situace postupovat tak, že měl podat přihlášku k důchodovému pojištění dle ustanovení § 10 téhož předpisu.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána včas, osobou oprávněnou, jež je zastoupena advokátem, a je proti napadenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

[8] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost stěžovatele v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (mezi něž stěžovatel fakticky uplatnil i důvod dle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.) a zkoumal přitom, zda napadený rozsudek netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že napadený rozsudek takovými vadami netrpí a že kasační stížnost **není důvodná.**

[9] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkami nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku. Nepřezkoumatelnost je natolik závažnou vadou rozhodnutí krajského soudu, že se jí Nejvyšší správní soud musí zabývat i tehdy, pokud by ji stěžovatel nenamítal, tedy z úřední povinnosti (srov. § 109 odst. 4 s. ř. s.). Má-li rozhodnutí soudu projít testem přezkoumatelnosti, je třeba, aby se ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. jednalo o rozhodnutí srozumitelné, s uvedením dostatku důvodů podporujících výrok rozhodnutí. Za nepřezkoumatelná pro nesrozumitelnost lze považovat zejména ta rozhodnutí, která postrádají základní zákonné náležitosti; z nichž nelze seznat, o jaké věci bylo rozhodováno či jak bylo rozhodnuto; která zkoumají správní úkon z jiných než žalobních důvodů (pokud by se nejednalo o případ zákonem předpokládaného přezkumu mimo rámec žalobních námitek); jejichž výrok je v rozporu s odůvodněním; která neobsahují vůbec právní závěry vyplývající z rozhodných skutkových okolností nebo jejichž důvody nejsou ve vztahu k výroku jednoznačné (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Azs 47/2003 – 130 ze dne 4. 12. 2003).

[10] V případě napadeného rozsudku se krajský soud nedopustil výše uvedené nesrozumitelnosti v podobě vnitřní rozpornosti výroku, nerozlišení výroku a odůvodnění, nezjistitelnosti jeho adresátů či nevhodné formulace, protože napadený rozsudek jasně a přehledně obsahuje všechny zákonem předepsané náležitosti. Ostatně samotný stěžovatel jeho obsahu porozuměl, neboť s tam uvedenými závěry věcně polemizuje v kasační stížnosti, v níž brojí proti věcnému posouzení předmětné sporné právní otázky – posouzení účasti stěžovatele na důchodovém pojištění v roce 2004 z titulu výkonu samostatně výdělečné činnosti. Nelze tudíž hovořit o tom, že by rozsudek krajského soudu byl nesrozumitelný. Skutečnost, že stěžovatel se závěry soudu fakticky nesouhlasí a požaduje jiné odůvodnění, které by nadto plně odpovídalo jeho postoji, nepředstavuje důvod ke zrušení napadeného rozsudku pro jeho údajnou nesrozumitelnost.

[11] Pokud jde o nepřezkoumatelnost rozhodnutí krajského soudu pro nedostatek důvodů, pod tento termín spadají rovněž nedostatky důvodů skutkových. Nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů je dána především tehdy, opřel-li soud rozhodovací důvody o skutečnosti v řízení nezjišťované, případně zjištěné v rozporu se zákonem (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003 – 75), nebo pokud zcela opomenul vypořádat některou z námitek uplatněných v žalobě (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 10. 2005, č. j. 1 Afs 135/2004 – 73, či rozsudek ze dne 8. 4. 2004, č. j. 4 Azs 27/2004 – 74).

[12] Ani v tomto směru nezjistil Nejvyšší správní soud žádné pochybení krajského soudu, neboť ten uvedl, z jakého důvodu má za to, že napadené rozhodnutí bylo v souladu se zákonem. Krajský soud vyjádřil svůj právní názor ohledně zákonnosti napadeného rozhodnutí; z faktu, že nepřisvědčil argumentaci stěžovatele a že dospěl k závěrům, se kterými nesouhlasí, nelze dovozovat nepřezkoumatelnost rozsudku. Krajský soud se všemi žalobními body řádně a dostatečně zabýval, když odkázal znění zákona o důchodovém pojištění a důvodovou zprávu k novele č. 425/2003 Sb.

[13] Při posuzování sporné právní otázky Nejvyšší správní soud vyšel z následující rozhodné právní úpravy. Podle ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění „*Samostatná výdělečná činnost se považuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce vykonávala zaměstnání (odstavec 8 věta první) a příjem ze zaměstnání (odstavec 8 věta druhá), kterého v kalendářním roce dosáhla, činí alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou,15a) která platí k 1. lednu kalendářního roku, za který se posuzuje účast osoby samostatně výdělečně činné na pojištění.*“ Podle ustanovení § 9 odst. 7 zákona o důchodovém pojištění dále „*Samostatná výdělečná činnost se považuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost v těch kalendářních měsících, v nichž po celý měsíc byla vykonávána samostatná výdělečná činnost a současně trvaly skutečnosti uvedené v odstavci 6 písm. b) až f); ..... Výše příjmu ze zaměstnání dosaženého v kalendářním roce není přitom rozhodná pro posouzení, zda se samostatná výdělečná činnost podle věty první považuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.* Podle ustanovení § 9 odst. 8 zákona o důchodovém pojištění „*Zaměstnáním se rozumí činnost zakládající účast na nemocenském pojištění zaměstnanců nebo na nemocenské péči. Příjmem ze zaměstnání se rozumí vyměřovací základ pro stanovení pojistného podle zvláštního zákona dosažený v kalendářních měsících kalendářního roku, za který se posuzuje účast osoby samostatně výdělečně činné na pojištění, ...*“ Podle ustanovení § 9 odst. 9 zákona o důchodovém pojištění „*Samostatná výdělečná činnost se považuje za hlavní samostatnou výdělečnou činnost v období, ve kterém se podle odstavců 6 až 8 samostatná výdělečná činnost nepovažuje za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.*“

[14] Podle ustanovení § 10 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění „*Osoba samostatně výdělečně činná je v kalendářním roce účastna pojištění po dobu, po kterou vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost.*“ Podle ustanovení § 10 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění „*Osoba samostatně výdělečně činná je v kalendářním roce účastna pojištění po dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud její příjem z vedlejší samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení dosáhl v kalendářním roce aspoň rozhodné částky; rozhodná částka činí 2,4násobek*

částky, která se stanoví jako součin všeobecného vyměřovacího základu (§ 17 odst. 2) za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se posuzuje účast na pojištění, a přepočítacího koeficientu (§ 17 odst. 4) pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu ....." Podle ustanovení § 10 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění „*Rozhodná částka se sníží o jednu dvanáctinu za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc nebyla vykonávána vedlejší samostatná výdělečná činnost, a za každý kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc osoba samostatně výdělečně činná vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost měla nárok na nemocenské z nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných, ...*" Podle ustanovení § 10 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění „*Osoba samostatně výdělečně činná, která vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a nesplňuje podmínky účasti na pojištění podle odstavců 2 a 3, je v kalendářním roce účastna pojištění, jestliže se přihlásila k účasti na pojištění za tento rok; lhůty pro podání přihlášky k účasti na pojištění stanoví zvláštní zákony.1) Ustanovení věty první platí obdobně i pro část kalendářního roku, v němž účast na pojištění vznikla nebo zanikla podle odstavce 5 nebo 6 anebo v němž vedlejší samostatná výdělečná činnost nebyla vykonávána po celý rok.*" Podle ustanovení § 10 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění „*Účast osoby samostatně výdělečně činné na pojištění vzniká dnem 1. ledna kalendářního roku, ve kterém byly splněny podmínky uvedené v odstavcích 1 až 3 nebo za který se přihlásila k účasti na pojištění podle odstavce 4, anebo prvním dnem kalendářního měsíce, v jehož průběhu se z vedlejší samostatné výdělečné činnosti, která nezakládá účast na pojištění, stala hlavní samostatná výdělečná činnost, ...*".

[15] Nejvyšší správní soud musí nejprve konstatovat, že stěžovatel nesprávně směšuje otázku stanovení samostatné výdělečné činnosti jako hlavní nebo vedlejší, problematiku účasti osoby samostatně výdělečně činné na důchodovém pojištění a rovněž otázku placení pojistného na důchodové pojištění. Byť Nejvyšší správní soud nepopírá, že tyto instituty jsou vzájemně provázané, nelze jejich význam a obsah vzájemně směšovat či zaměňovat. Za stěžejní tedy Nejvyšší správní soud v souladu s krajským soudem a žalovanou považuje určit to, jaký byl charakter stěžovatele coby osoby samostatně výdělečně činné v roce 2004, a to bez ohledu na to, co se událo v předchozí nebo následujících letech. Tuto otázku přitom výlučně řeší kogentním způsobem shora citované ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, podle kterého je důležité, zda pojištěnec vykonává zaměstnání, z něhož dosáhl příjmu, který činí alespoň dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného měsíční mzdou platné k 1. 1. daného kalendářního roku. Mezi účastníky řízení přitom není sporu o tom, že stěžovatel tyto podmínky v roce 2004 splnil, neboť ve svém zaměstnání splňující podmínky ustanovení § 9 odst. 8 téhož předpisu dosáhl příjem 242.171 Kč, který tak převýšil dvanáctinásobek minimální mzdy zaměstnance v pracovním poměru odměňovaného minimální mzdou platnou k 1. 1. daného kalendářního roku, přičemž minimální mzda činila v tomto roce v souladu s nařízením vlády č. 303/1995 Sb., částku 6 700 Kč měsíčně.

[16] Nejvyšší správní soud se rovněž shoduje s krajským soudem, že při posuzování charakteru výkonu samostatné výdělečné činnosti podle ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění je irelevantní, zda souběh zaměstnání a výkon samostatné výdělečné činnosti trval po celý rok, nebo pouze po část roku. Citované ustanovení zákon o důchodovém pojištění, na rozdíl od souběhů podle ustanovení § 9 odst. 6 písm. b) až f) zákona o důchodovém pojištění ve spojení s ustanovením § 9 odst. 7 téhož předpisu, pro svou aplikaci nepožaduje, aby souběh musel nastat v každém jednotlivém kalendářním

měsíci, neboť se vztahuje na celý kalendářní rok – srov. návětí ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, podle kterého „*...pokud osoba samostatně výdělečně činná* ***v kalendářním roce***“ (zvýraznění provedl Nejvyšší správní soud). Citované ustanovení naopak výslovně hovoří o tom, že se musí jednat o výkon zaměstnání, které je specifikováno v ustanovení § 9 odst. 8 téhož předpisu, a že pojištěnec musí dosáhnout určité výše příjmu. Ke stejnému závěru ostatně dospěl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne ze dne 26. 4. 2012, č. j. 4 Ads 38/2011 - 52 (byť se tato věc týkala jiného roku), v němž uvedl, že „*Vedlejší samostatná výdělečná činnost je vymezena jednak prostřednictvím výše příjmů [srov. § 9 odst. 6 písm. a)], jednak prostřednictvím trvání stanovených skutečností [srov. § 9 odst. 6 písm. b) až f)], a to vždy v kalendářním roce, za který se posuzuje účast na pojištění. Pro rok 2006 činila částka podle § 9 odst. 6 písm. a) zákona 90 840 Kč. Výše uvedené je určující pro posouzení charakteru samostatné výdělečné činnosti jako činnosti vedlejší, neboť jinak se předpokládá, že osoba vykonává hlavní samostatnou výdělečnou činnost. Jinými slovy vedlejší samostatná výdělečná činnost se definuje pozitivně, zatímco hlavní samostatná výdělečná činnost je vymezena negativně. Splňuje-li osoba samostatně výdělečně činná podmínky pro posouzení její činnosti jako vedlejší, zkoumá se dále, zda je za ten který kalendářní rok účastna důchodového pojištění z vedlejší činnosti.*“

[17] Za dané situace žalovaná neměla zákonný prostor pro „rozdělení“ kalendářního roku 2004 na jednotlivé měsíce pro samostatné posuzování charakteru samostatně výdělečné činnosti v těchto měsících. Tento výsledek ostatně plně odpovídá důvodové zprávě k zákonu č. 425/2003 Sb., novelizující předmětná ustanovení, podle které „*Za hlavní samostatnou výdělečnou činnost se bude považovat samostatná výdělečná činnost vykonávaná v období, kdy netrvaly důvody vymezující samostatnou výdělečnou činnost jako vedlejší. V případě, že byly dosaženy příjmy ze zaměstnání, bude posouzení, zda samostatná výdělečná činnost je hlavní, záviset na výši příjmu dosaženého v zaměstnání v kalendářním roce; kritériem zde je dvanáctinásobek minimální mzdy. Při zjišťování dosaženého příjmu ze zaměstnání v příslušném kalendářním roce pro určení, zda je samostatná výdělečná činnost hlavní či vedlejší, bude nerozhodné, zda samostatná výdělečná činnost byla vykonávána souběžně se zaměstnáním či nikoliv. Tzn., že se bude přihlížet k dosaženým příjmům ze zaměstnání v kalendářním roce i za dobu před zahájením a po skončení výkonu samostatné výdělečné činnosti. Při posuzování výše příjmu se nebude přihlížet k době trvání zaměstnání v kalendářním roce, nýbrž se bude přihlížet pouze k zúčtovanému příjmu. Pokud by OSVČ v kalendářním roce podnikala po celý rok a byla v tomto roce zaměstnána např. jen ve třech měsících, bude považována v tomto roce za osobu samostatně výdělečně činnou vykonávající vedlejší činnost, jestliže příjem z tohoto zaměstnání dosáhl aspoň dvanáctinásobku minimální mzdy.*“

[18] Výklad uplatněný krajským soudem a žalovanou tedy zjevně odpovídá vůli zákonodárce obsažené v důvodové zprávě. Tato historická metoda výkladu čerpající z dokumentů vztahující se k tvorbě právního předpisu přitom představuje standardní a legitimní metodu výkladu, při níž se vykládající může s ohledem na průběh legislativního procesu co nejvíce přiblížit vůli zákonodárce. Není přitom pochyb, že v projednávané věci měl zákonodárce vůli danou problematiku od 1. 1. 2004 upravit tak, že samostatně výdělečná činnost bude za příslušný kalendářní rok považována za vedlejší, pokud zároveň bude pojištěnec vykonávat zaměstnání (bez ohledu na jeho délku v průběhu daného roku), v němž dosáhne určitou hranici příjmů. Nejvyšší správní soud proto dospívá k dílčímu

závěru, že výkon samostatné výdělečné činnosti stěžovatelem v roce 2004 s ohledem na to, že zároveň v tomto roce vykonával zaměstnání, v němž přesáhl zákonem stanovenou minimální hranici, měl charakter vedlejší samostatné výdělečné činnosti.

[19] Navazující otázkou je pak to, zda výkon samostatné výdělečné činnosti zakládal účast pojištěnce na důchodovém pojištění. Zákon o důchodovém pojištění přitom rozlišoval mezi hlavní a vedlejší samostatnou výdělečnou činností, neboť hlavní samostatná výdělečná činnost zakládala účast na důchodovém pojištění ze zákona (srov. ustanovení § 10 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění), kdežto vedlejší výkon samostatné výdělečné činnosti zakládal účast za splnění dalších podmínek (srov. ustanovení § 10 odst. 2 nebo 4 zákona o důchodovém pojištění) – k tomu srov. výše citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2012, č. j. 4 Ads 38/2011 - 52. Je proto nutné zdůraznit, že zákonodárce nevyloučil dobu výkonu samostatně výdělečné činnosti mající vedlejší charakter jako dobu pojištění, pouze s ohledem na okolnosti jejího výkonu naznal, že pro založení účasti na důchodovém pojištění je nutné splnit další podmínky. Takovou úvahu přitom zákonodárce podle názoru Nejvyššího správního soudu mohl provést, neboť v oblasti důchodového zabezpečení disponuje širokou diskrecí – srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2015, sp. zn. Pl.ÚS 55/13. Stanovením těchto navazujících podmínek totiž nezasahuje do práva na přiměřené hmotné zajištění tak, aby byla fakticky znemožněna jeho realizace, nebo dokonce došlo k jeho plošnému odejmutí, pouze zákonodárce speciální úpravou reaguje na různé způsoby výkonu samostatně výdělečné činnosti, které zjevně nemají vždy stejný charakter, zvláště když se jedná o souběh výkonu samostatně výdělečné činnosti se zaměstnáním.

[20] Mezi účastníky řízení není sporu o tom, že stěžovatel nesplnil podmínky pro to, aby jeho vedlejší samostatně výdělečná činnost vykonávaná v roce 2004 zakládala jeho účast na důchodovém pojištění dle ustanovení § 10 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, neboť nedosáhl rozhodného příjmu. Za takové situace tato doba mohla zakládat účast na důchodovém pojištění pouze tehdy, pokud by stěžovatel postupoval podle ustanovení § 10 odst. 4 téhož předpisu, tj. pokud by se k účasti na důchodovém pojištění dobrovolně přihlásila dle citovaného ustanovení. V takovém případě se však charakter samostatné výdělečné činnosti neměnil, tj. pořád se jednalo o vedlejší výkon samostatně výdělečné činnosti, pouze musela být splněna další podmínka pro to, aby takový výkon samostatně výdělečné činnosti zakládal účast pojištěnce na důchodovém pojištění.

[21] V tomto směru je nutné zdůraznit, že zákon o důchodovém pojištění neukládal stěžovateli, aby se k důchodovému pojištění přihlásil, tedy záleželo na jeho svobodné volbě, v níž měl zvážit všechny souvislosti zejm. v podobě výhod a nevýhod takového kroku. Zákon o důchodovém pojištění totiž ve vztahu ke všem myslitelným situacím nestanovil, že dotyčná osoba je automaticky bez ohledu na svou vůli pojištěna – srov. obecně ustanovení § 6 zákona o důchodovém pojištění. Pokud tedy zákonodárce dal osobám v určitých situacích na výběr, zda budou účastny důchodového pojištění či nikoli, přičemž systém stál v této věci na principu opt in, tedy že pojištěnec se musí svým aktivním jednáním přihlásit k účasti, nelze zpětně dovozovat, že nečinnost stěžovatele v tomto směru zakládala jeho účast na důchodovém pojištění.

[22] Nejvyšší správní soud sice souhlasí s obecnou argumentací stěžovatele, že v pochybnostech musí být veřejnoprávní předpis vykládán ve prospěch podřízeného adresáta takového předpisu, zde ve prospěch pojištěnce (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 7. 2017, č. j. 6 Afs 278/2016 - 54), ale v posuzované věci Nejvyšší správní soud neshledal, že by existovaly jakékoli pochybnosti stran výkladu citovaných ustanovení, zvláště když byla v té době dostupná důvodová zpráva k novelizaci provedené zákonem č. 425/2003 Sb., která jakékoli subjektivní pochyby stěžovatele musela rozptýlit. Jestliže stěžovatel tuto situaci neřešil, nedostatečně ji vyhodnotil či se jí nezabýval, pak toto nelze klást k tíži správního orgánu, ale v souladu se zásadou vigilantibus iura scripta sunt (práva náležejí bdělým) naopak stěžovateli. Formulář žalované, v němž stěžovatel podal Přehled za rok 2004, je v tomto směru značně intuitivní a názorný. Stěžovatel v něm přitom jasně uvedl, že i podle svého názoru vykonával vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, přičemž nevyplnil příslušnou část umožňujícímu přihlásit se k účasti na důchodovém pojištění s ohledem na to, že nedosáhl z výkonu vedlejší samostatné výdělečné činnosti zákonem stanoveného příjmu pro povinnou účast na důchodovém pojištění OSVČ. S ohledem na jeho tehdejší kroky tudíž nelze hovořit o tom, že by žalovaná musela nyní po změně názoru stěžovatele uznat mu předmětnou dobu v roce 2004 jako dobu pojištění.

[23] Jestliže se stěžovatel dovolává ustanovení § 10 odst. 5 či 6 zákona o důchodovém pojištění, pak je nutné zmínit, že ani jedno z těchto ustanovení neřeší ani problematiku určení, zda se jedná o hlavní nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, ani stanovení toho, zda taková činnost zakládá účast na důchodovém pojištění. Citovaná ustanovení pouze řeší otázku určení počátku či konce účasti osoby samostatně výdělečně činné na pojištění, a to i v případě, kdy dochází ke změně mezi hlavním a vedlejším výkonem samostatné výdělečné činnosti v průběhu kalendářního roku. Změna mezi těmito způsoby výkonu samostatné výdělečné činnosti je však řešena pro situace souběhů podle ustanovení § 9 odst. 6 písm. b) – f) zákona o důchodovém pojištění, ve spojení s ustanovením § 9 odst. 7 téhož předpisu (jak o tom hovoří i výše citovaná důvodová zpráva k zákonu č. 425/2003 Sb. Zjevně tedy nedopadá na případ stěžovatele, který měl souběh výkonu samostatné výdělečné činnosti a zaměstnání dle ustanovení § 9 odst. 6 písm. a) zákona o důchodovém pojištění.

[24] Nejvyšší správní soud se v neposlední řadě neztotožňuje s argumentací stěžovatele, že byl pojištěn na základě svého zaměstnání a zaplacení příslušného pojistného. Splnění povinnosti zaplatit pojistné z titulu jeho zaměstnání v pracovním poměru nedokládá, že zaplatil pojistné z výkonu samostatně výdělečné činnosti, neboť se jedná o dva samostatné tituly pro platbu pojistného. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění účinném od 1. 1. 2004 (dále jen „zákon o pojistném“), rozlišoval samostatné vyměřovací základy pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné. Pokud tedy stěžovatel splnil svou povinnost zaplatit pojistné ve vztahu ke svému zaměstnání, ničeho to nedokládá ve vztahu k pojistnému za výkon samostatné výdělečné činnosti. Na věci rovněž ničeho nemění, zda byl stěžovatel před rokem 2004 nebo po něm účasten důchodového pojištění z titulu výkonu samostatné výdělečné činnosti, a to i kdyby se k účasti dobrovolně přihlásil, neboť je nutné zkoumat splnění podmínek účasti v každém roce zvlášť, zejm. když od 1. 1. 2004 došlo ve vztahu k osobám samostatně výdělečně činným k podstatné změně právní úpravy. Ve zbytku

Nejvyšší správní soud ohledně účasti stěžovatele na důchodovém pojištění na základě „přihlášky“ v roce 1996 odkazuje na napadený rozsudek, který se touto otázkou podrobně zabývá, přičemž stěžovatel vyjma svého nesouhlasu neuvádí žádné argumenty, které by tam uvedené závěry byly způsobilé zpochybnit.

[25] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je zjevně nedůvodná, a v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. ji zamítl.

IV. Závěr a náklady řízení

[26] O nákladech řízení rozhodl soud v souladu s § 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl ve věci úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení; žalované pak nelze nárok na náhradu nákladů řízení v případě věci týkající se důchodového pojištění přiznat – srov. § 60 odst. 2 s. ř. s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. září 2017

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu